

Окрему позицію в даній групі займає П.М.Рудяков. Причини розпаду Югославії він вбачає у соціальному факторі. Погляди П.М.Рудякова пройшли еволюцію, і в 2001-2004 рр. він дійшов висновку, що причиною розпаду Югославії стало протистояння нових місцевих еліт зі старими та федеральним центром "за перерозподіл владних повноважень та майна". "Югославію "розвалили" (точніше було б сказати "порозтягали на шматки") правлячі еліти – республіканські, регіональні, локальні...". "Доля Югославії опиняється в руках етнократичних кланів". Ці думки належать до самих глибоких серед всього, що дала з цього приводу українська історіографія.

В своїх оцінках П.М.Рудяков фактично солідарний з відомим російським славістом В.К.Волковим. Однак на відміну від Волкова він не вільний від еkleктичних

впливів і зовсім не простежує свою концепцію на конкретному історичному матеріалі.

Підсумовуючи аналіз проблеми, зазначимо, що українській історіографії розпаду СФРЮ властиві еkleктика, ідеалізм та суперечливість оцінок. Головна причина в тому, що українські науковці майже не досліджують історію федеративної Югославії як такої. Конкретно-історичні дослідження періоду, що передував розпаду, майже відсутні. Узагальнюючих робіт з приводу розпаду Югославії немає. Тому більшість висловлених оцінок має характер робочих гіпотез, значна частина яких незадовільна чи з теоретичної, чи з фактологічної точки зору. Отже, питання вимагає подальшої розробки.

Надійшла до редколегії 29.01.13

Ю. Шахин, канд. ист. наук

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова, Одесса

ПРИЧИНЫ РАСПАДА ЮГОСЛАВИИ В ОЦЕНКЕ УКРАИНСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ

В статье рассмотрены основные подходы украинских ученых к проблеме распада югославской федерации. Представлена классификация их подходов и критика их методологических позиций, установлена степень разработки проблемы и перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: Югославия, распад, украинская историография.

Y. Shakhin, Ph.D (History)

Odessa Mechnikov National University, Odessa

THE CAUSES OF YUGOSLAVIA'S COLLAPSE IN A JUDGMENT OF UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY

The article describes the main approaches of Ukrainian scientists to the breakup of the Yugoslav Federation. It presents a classification of their approaches and criticism of their methodological positions, the developing degree of problems and prospects for the further researches.

Key words: Yugoslavia, breakup, Ukrainian historiography.

УДК 94(292.464):341.176"1989/2006"

К. Шимкевич, асп.

Запорізький національний університет, Запоріжжя

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ГУМАНІТАРНИХ ТА ПРАВОЗАХИСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПІД ЧАС "БАЛКАНСЬКОЇ КРИЗИ" (1989-2006 РР.)

Досліджується робота міжнародних гуманітарних та правозахисних організацій у регіоні Західних Балкан у 1989-2006 рр.

Ключові слова: Західні Балкани, гуманітарні організації, правозахисні організації.

Подолання масштабної гуманітарної катастрофи та військових злочинів під час міжетнічних конфліктів у республіках колишньої Югославії у 1990-х – початку 2000-х рр. вимагали об'єднання зусиль всіх організацій міжнародного, регіонального та локального рівнів. Ключову роль у вирішенні означених проблем відігравали інституції системи ООН за тісної співпраці із різноманітними міжнародними гуманітарними та правозахисними установами.

Діяльність даних організацій залежала від переговорних процесів між учасниками конфліктів, а також від загальної військової та політичної ситуації у колишніх югославських республіках, від бажання їх керівників співпрацювати із міжнародними інституціями. Тому можемо виділити два періоди у роботі гуманітарних та правозахисних організацій у регіоні Західних Балкан – під час активних військових дій та після їх завершення. Більшість подібних установ розпочали свою діяльність у колишній Югославії саме під час активних фаз конфліктів. Зокрема, були відкриті місцеві відділення міжнародної правозахисної організації Х'юман Райтс Вотч [14] та Гельсінської групи [4-7], осередки Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (далі – УВКБ) [13], Управління Верховного комісара ООН у справах людини [12], засновані місцеві центри та неурядові організації, які мали надавати допомогу пост-

раждалим та проводити дослідницьку і пошукову роботу щодо військових злочинів та порушень прав людини.

Робота інституцій міжнародного рівня [2; 8; 11] була спрямована на задоволення першочергових потреб мирних жителів у зонах конфлікту, надання їм медичної, психологічної та правової допомоги, розміщення у таборах і центрах для постраждалих від військових дій [1; 14]. Тому їх зусилля доповнювались діяльністю локальних організацій, які спеціалізувались на наданні адресної допомоги – вирішенні поточних проблем населення і охоплювала окремі регіони колишньої Югославії. Втім, робота місцевих організацій потребує окремого дослідження.

Гуманітарні організації працювали за декількома напрямками: вирішення проблеми біженців та переселених осіб; подолання гуманітарної катастрофи; створення "безпечних" територій; моніторинг ситуації у сфері прав людини; пошукова робота; розслідування військових злочинів [10; 14]. У повоєнний період дані заходи були доповнені вирішенням проблем постконфліктної відбудови [1; 12-14]. Зусилля гуманітарних організацій були зосереджені на розмінуванні житлових та службових споруд, реконструкції культурних і архітектурних пам'яток, ремонті та будівництві нових будинків, забезпеченню мирних жителів предметами першої необхідності. Крім того, був організований супровід цивільних осіб, переселенців до місць роботи та колишнього про-

живання, кладовищ, для відвідування рідних, свідчень у судових органах влади.

Упродовж двох виокремлених етапів (у період військових дій та у процесі постконфліктної відбудови) працівники правозахисних організацій займались детальним вивченням масових порушень та військових злочинів: проводилось опитування біженців і цивільних осіб; фіксувались будь-які види порушення прав людини, реєструвались заявки постраждалих про зниклих, про акти насилля, добивались доступу до закритих концтаборів та в'язниць [2; 4-7; 14]. Окремим аспектом діяльності правозахисників був діалог із місцевими органами влади та учасниками конфліктів щодо дотримання угод про припинення вогню та переслідувань за етноконфесійними ознаками, звільнення заарештованих з-під варті, врегулювання майнових питань.

Втім, постконфліктна відбудова поставила перед правозахисними інституціями нові завдання: налагодити міжобщинний діалог у колишніх югославських республіках; усунути неприязнь в общинах; зменшити прояви агресії по відношенню до нацменшин; роззброїти цивільних та військових осіб; провести просвітницьку та інформаційно-пропагандистську роботу [1].

Допоміжними інструментами у діяльності означених організацій були Сили ООН з охорони та батальйони НАТО, військові спостерігачі, моніторингові місії. Крім того, кожна із організацій створювала власні робочі групи, місії з розслідування злочинів. Це було необхідно, аби виявити та більш детально дослідити факти порушень, проблеми у гуманітарній та правовій сферах.

Список використаних джерел

1. Доклады Генерального Секретаря ООН [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.un.org/ru/sc/documents/sgreports/>. – Назва з екрана.
2. Amnesty international [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://amnesty.hr/>. – Назва з екрана.
3. Doctors without borders [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.doctorswithoutborders.org/>. – Назва з екрана.
4. Helsinki Committee for Human Rights in Bosnia and Herzegovina [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://humanrightshouse.org/Articles/5045.html>. – Назва з екрана.
5. Helsinki committee for human rights in Serbia [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.helsinki.rs/about.html>. – Назва з екрана.
6. Helsinki Committee for Human Rights of the Republic of Macedonia [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.mhc.org.mk/default-en.asp?itemID=63FEDEF4EF89ED45AA014C0027061B76>. – Назва з екрана.
7. Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://hho.hr/o-nama/>. – Назва з екрана.
8. International Crisis Group [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.crisisgroup.org/>. – Назва з екрана.
9. Physicians for human rights [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://physiciansforhumanrights.org/Physicians for Human Rights>. – Назва з екрана.
10. The International Commission on Missing Persons [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ic-mp.org/about-icmp/>. – Назва з екрана.
11. The International Committee of the Red Cross [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.icrc.org/eng/index.jsp> – Назва з екрана.
12. UN High Commissioner of human rights [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/Pages/WelcomePage.aspx>. – Назва з екрана.
13. UN High Commissioner for Refugees [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c2.html>. – Назва з екрана.
14. World Reports of Human Rights Watch 1989-2006 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.hrw.org/node/79288ю> – Назва з екрана.

Надійшла до редколегії 29.01.13

К. Шимкевич, асп.

Запорожский национальный университет, Запорожье

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ГУМАНИТАРНЫХ И ПРАВООЩИТНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ ВО ВРЕМЯ "БАЛКАНСКОГО КРИЗИСА" (1989-2006 ГГ.)

Исследуется работа международных гуманитарных и правозащитных организаций в регионе Западных Балкан в 1989-2006 гг.

Ключевые слова: Западные Балканы, гуманитарные организации, правозащитные организации.

K. Shymkevych, post-graduate student

Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

THE ACTIVITIES OF THE INTERNATIONAL HUMANITARIAN AND HUMAN RIGHTS ORGANIZATIONS IN THE BALKANS CRISIS (1989-2006)

The analyses of the work of the international humanitarian and human rights organizations in the Western Balkans in 1989-2006.

Key words: Western Balkans, humanitarian organizations, human rights organizations.